

наша слова

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 21 (1016) 25 ТРАЎНЯ 2011 г.

І ўсяроўна беларускай ДАІ ад паўнавартаснага ўжывання беларускай мовы нікуды не дзеца

Грамадскае аб'яднанне
“Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны”
220034, г. Мінск вул. Румянцева, 13, тэл. 213-43-52, 284-85-11, разыходы: рэдакцыя
№ 3015741233011 у адд. №539 ААТ “Белінвестбанка”, г. Мінск, код 739

31 сакавіка 2011 г. № 36

Сп. У. Макею,
Кіраўніку Адміністрацыі
Презідэнта Рэспублікі Беларусь.
220016, г. Мінск.
вул. К. Маркса, 38

Шаноўны Уладзімір Уладзіміравіч!

У сувязі з пераходам на міжнародныя пасведчанні кіроўцаў аўтатранспарту зноў узнякла праўлема з выкарыстаннем беларускай мовы супрацоўнікамі ДАІ.

Калі пытанні з атрыманнем беларускамоўнага пасведчання кіроўцы практична вырашана, і кожны жадаючы можа хутка яго атрымаць, то беларускамоўныя тэхнічныя пашпарты атрымаць амаль немагчымы. Пра гэта, напрыклад, сведчыць артыкул Глеба Лабадзенкі ў газете “Звязда” (№58 ад 30.03.2011 г.). Як выступіла, у ДАІ адсутнічае беларускамоўная праграма ў кампутарах і набываець яе ДАІ не збіраеца.

Таксама ў нашай краіне адсутнічаюць беларускамоўныя правілы дарожнага руху.

У сувязі з вышэйзгаданым просім Вас зрабіць усё магчымае, каб забяспечыць грамадзян Беларусі беларускімі тэхнічнымі пашпартамі і беларускамоўнымі правіламі дарожнага руху. Гэта цалкам будзе адпавядаць выкаванню кіраўніка дзяржавы на апошнім усебеларускім сходзе: “Беларуская мова з’яўляецца важнейшым нацыянальным культурным здабыткам”.

З павагай,
Старшыня ТБМ

Алег Трусаў.

Міністэрства ўнутраных спраў
Рэспублікі Беларусь
Упраўленіе Дзяржаўнай
аўтамабільнай інспекцыі
вул. Грушэўская, 7, 220036 г. Мінск
тэл. (017) 218 76 35, факс 227 08 87

Міністэрство внутренних дел
Республики Беларусь
Управление Государственной
автомобильной инспекции
ул. Грушевская, 7, 220036 г. Минск
тэл. (017) 218 76 35, факс 227 08 87

На № _____
ад _____

У кіраванні ГАІ МУС Рэспублікі Беларусь разгледжаны зварот па пытанні выдачы пасведчання аб рэгістрацыі транспартнага сродку, запоўненага на беларускай мове, а таксама аб выданні Правілаў дарожнага руху на беларускай мове.

Паведамляем, што для арганізацыі выдачы ў масавым парадку пасведчання аб рэгістрацыі транспортнага сродку на беларускай мове неабходна зрабіць мадэрнізацыю ўсяго праграмнага забеспечэння, што запатрабуе значных фінансавых выдаткаў.

На сённяшні дзень гэта нямэтазгодна, паколькі назіраюцца толькі адзінкавыя выпадкі зваротаў грамадзян з просьбай аб выдачы пасведчання аб рэгістрацыі на беларускай мове.

Разам з тым, пры падрыхтоўцы чарговага тэхнічнага задання на дапрацоўку наўнага праграмнага забеспечэння Дзяржаўнай інспекцыі будуць унесеныя прапановы аб неабходнасці рэалізацыі магчымасці аўтаматычнага запаўнення пасведчання аб рэгістрацыі транспортнага сродку на беларускай мове па жаданні грамадзяніна.

У частцы выдання Правілаў дарожнага руху на беларускай мове лічым неабходным адзначыць, што ў адпаведнасці з артыкулом 62 Закона Рэспублікі Беларусь “Аб нарматыўных прававых актах Рэспублікі Беларусь” ад 10 студзеня 2000 г. № 361-3 афіцыйнае апублікаванне нарматыўных прававых актаў ажыццяўляецца на той дзяржаўнай мове, на якой яны прынятыя (выдадзеныя).

Апублікаванне нарматыўнага прававога акту на іншых мовах дапускаецца толькі пры наяўнасці яго афіцыйнага перакладу на адпаведную мову, зацверджанага адпаведным дзяржаўным органам (службовай асобай) у парадку, устаноўленым для прыняція (выдання) гэтага акту.

Начальнік
(Пераклад з рускай.)

ISSN 2073-7033

9 772 073 703 003 >

27 траўня 2011 года
у межах праграмы “Будзьма!” адбудзеца
сустрэча на тэму:
Сучасны валанцёрскі рух на Беларусі
Запрашаюцца ўсе зацікаўленыя.
Пачатак а 18 гадзіне.
Месца правядзення: вул. Румянцева, 13.

175 гадоў з дня нараджэння Яна Карловіча

КАРЛОВІЧ Ян Аляксандар (28.5.1836, в. Субартонас Алітускага пав., Літва - 14.6.1903), лінгвіст, этнограф, фольклорыст, музыказнавец. Акадэмік Акадэміі ведаў у Кракаве (1887, член-карэспандэнт 1877). Скончыў Маскоўскі ўніверсітэт (1857). Вучыўся ў Парыжы і Гайдэльбергу (1857-59), у Бруссельскай кансерваторыі (1859-60). У 1871-82 жыў і працаў на Беларусі ў майстках Подзітва (Воранаўскі раён) і Вішнеў (Смаргонскі раён). З 1882 у Гайдэльбергу, Дрэздене, Празе, з 1887 у Варшаве. Аўтар фундаментальных лінгвістычных прац, найперш слоўнікаў. Сярод важнейшых прац гістарычна-філософскія і музыка-наукі: «Народныя паданні і казкі, сабраныя ў Літве» (т. 1-2, 1887-88) змясціў у перакладзе на польскую мову больш за 80 бел. легенд, паданні ў казак, якія запісала ў Свянцянскім, Лідскім і Наваградскім паветах. У 1889 і 1891 запісаў для М. Федароўскага ў Ваўкавыскім павеце больш за 500 мелодый бел. нар. песен (больш за 300 апублікавана ў працы М. Федароўскага «Люд беларускі», т. 5-6, 1958-60). Падрыхтаваў да друку (не апубліканы) зборнік з 400 бел. нар. абрарадовых песен (вясновых, валачобных, жніўных, талочных, радзінных, лірочных і інш.), 50 мелодий, шмат

казак, легенд, паданняў, прыказак і прымавак, выслойяў і інш. Заснавальнік (1887) і рэдактар (1888-99) часопіса «Вісла», у якім друкаваў бел. фолькл.-этнографічныя матэрыялы, запісаныя ў розных рэгіёнах Беларусі. Прыйнаваў за беларусамі права на самастойнае развіццё науку і культуры, заклікаў вучоных даследаваць бел. мову, фольклор, нар. побыт, звычай і абрарады народу. У прадмове да зборніка «Беларуская паданні» У. Вярыгі (Львоў, 1889) і інш. працах станоўчы пісаў пра бел. народ, яго вусна-пазытычную творчасць і казкі, сабраныя ў Літве (т. 1-2, 1887-88) змясціў у перакладзе на польскую мову больш за 80 бел. легенд, паданні ў казак, якія запісала ў Свянцянскім, Лідскім і Наваградскім паветах. У 1889 і 1891 запісаў для М. Федароўскага ў Ваўкавыскім павеце больш за 500 мелодый бел. нар. песен (больш за 300 апублікавана ў працы М. Федароўскага «Люд беларускі», т. 5-6, 1958-60). Падрыхтаваў да друку (не апубліканы) зборнік з 400 бел. нар. абрарадовых песен (вясновых, валачобных, жніўных, талочных, радзінных, лірочных і інш.), 50 мелодий, шмат

Генрыху Далідовічу - 60

ДАЛІДОВІЧ Генрых
Вацлававіч нарадзіўся 01.06.1946 г. у вёсцы Янкавічы Стайпецкага раёна Менскай вобласці ў сям'і каваля. Да пятнаццаці год жыў на хутары, у “бяскрайным полі, дзе ўзімку снег, белізна, улетку - поле, мора зеляніны...”. Да пяці год бацькі наўчылі чытаць польскую, у першым класе спазнаў беларускую мову. З роднай вёскі пасля заканчэння Дзераўнянскай дзесяцігодкі юнак падаўся па веды ў “вялікі” свет. Дарога прывяла ў сцены Белдзяржуніверсітэта, на філфак, які ён скончыў у 1968 г.

Выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Шабынскай наўчай-побытнай сярэдняй школе Барысаўскага раёна. Служыў у Савецкай Арміі (1969-1970). Зноў працаў настаўнікам, а з 1971 г. - завучам у Шабынскай школе. У 1968 г. часопіс “Маладосць” змясціў апавяданне “Ліст да Олі”, якое стала важкай заяўкай маладога празаіка, засведчыла пра несумненны психалагічна-даследчыскі патэнцыял яго таленту. Жыццёвые выбар быў перадысзначаны: апантанасць мастацкім словам не давала спакою, клікала да актыўнай творчай працы. І таму Г. Далідовіч развітваўся са школай, настаўніцтвам і пераехаў у Менск. Тут, у літаратурных цэнтрах Беларусі, ён знайшоў сябе. З 1973 г. - супрацоўнік аддзела прозы часопіса «Полымя», з 1979 г. - намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Маладосць». Сябар СП СССР з 1974 г.

Дыяпозіт выяўлення творчай асобы пісьменніка шматлікі: яму падудынныя навелістычныя жанр і раманны эпас, ён выдатны стыліст, майстар літаратурнага пейзажу. На сёняшні дзень колькасць кніг, выдадзеных ім, набліжаецца да дзесяці, а першай стала “Дажды над вёскай”, якая ўбачыла свет у 1974 г. Потым былі зборнікі апавяданняў і аповесцей “Цяпло на першацвет” (1976), “Маладыя гады” (1979), “На новы парог” (1983), “Станаўленне” (1985), “Міг маладосці” (выбранае, 1987), “Жывы покліч” (1995). Амаль дзесяць год было аддзялена стварэнне цыкла гістарычных раманаў “Гаспадар-камень” (1986; Літаратурная прэмія СП БССР ім. І. Мележа 1987), “Пабуджаныя” (1988), “Свой дом” (1992; часопісны варыант, 1989). Спраўдны літаратурны поспех і вядомасць Г. Далідовічу прынесь цыкл аповесцей пра вясковых настаўнікаў. “Усё яшчэ наперадзе”, “Міланькі”, “Завуч”, “Дырэктар”. Гэтыя творы склалі тэатралогію, першыя творы якіх пазначаны 1972 г., а заключны - 1979 г. Заходнебеларускі рэчаіснасці празік прысвяціў раман “Заходнікі” (1994; Дзяржаўная прэмія Беларусі ім Я. Коласа 1996).

ХІМІЧНЫЯ ТЭРМІНЫ НА МОВАХ УСХОДНІХ СЛАВЯН

Большасць тэрмінаў у сучаснай навуцы мае грэцкае і лацінскае паходжанне. Але ў любой мове ёсьць пэўная колькасць сваіх непаўторных слоў, якімі карыстаецца навука. Іх напісанне і гучанне адрозніваеца нават у блізкіх мовах.

Ніжэй прыводзяцца некаторыя хімічныя тэрміны на беларускай, рускай і украінскай мовах. Параўнаньіх іх даволі цікава.

Адносная атамная маса / Относительная атомная масса / Відносна атомна маса

Аднаўленне / Восстановление / Відновлення

Акісленне / Окисление / Оксиднення

Алей / Растительное масло / Олія

Асвяжальнік паветра / Освежитель

воздуха / Освіжувач повітря

Аснова / Основание / Основа

Атамная адзінка масы / Атомная единица массы / Атомна одинка масы

Бляск / Блеск / Бліск

Браджэнне / Брожение / Бродіння

Бурштын, янтар / Янтарь / Бурштин

Бялок / Белок / Білок

Вагі / Весы / Ваги

Вадарод / Водород / Водень

Вадкасць / Жидкость / Рідина

Вапна / Известь / Вапно

Вапняк / Известняк / Вапняк

Весяльяльны газ / Веселящий газ /

Звеселяючий газ

Вільготнасць, влагасць / Влажность / Вологість

Волава / Олово / Олово, цина

Воск / Воск / Віск

Воцат / Уксус, оцет (састар.) / Оцет

Вугаль, вуголле / Уголь / Вугілля

Вуглевадарод / Углеводород / Воглеводені

Вуглявод / Углевод / Вуглевод

Вуглякіслы газ / Углекислый газ /

Вуглекислій газ

Вуглярод / Углерод / Вуглець

Выпарванне / Выпаривание / Випаровыванне

Газа / Керосин / Гас

Глей / Ил / Мул

Глізырина / Глицерин / Гліцерин

Гума, рызіна / Резина / Гума

Дзменне / Дутьё, дмение (састар.) /

Дуття

Драўніна / Древесина / Деревина

Жалеза / Железо / Залізо

Жорсткасць вады, цвёрдасць вады / Жёсткость воды, твёрдость воды /

Жорсткість воды, твердість води

Забруджанне навакольнага асяродзя / Загрязнение окружающей среды /

Забруднення навакольнага середовища

Загушчальнік / Загуститель / Загущувач, загусник

Злучэнне / Соединение / Сполука

Змазка / Смазка / Мастило

Іржа / Ржавчина / Іржа

Каменны вугаль / Каменный уголь /

Кам'яне вугілля

Колькасць речыва / Количество вещества / Кількісць речовіны

Крапля / Капля / Крапля

Крохасць / Хрупкость / Крихкість

Крухмал / Крахмал / Крохмаль

Крышталічная решётка / Кристаллическая решётка / Кристаллическая решётка /

Крыштал / Кристал / Кристал

Крэйда / Мел / Крейда

Купарвас / Купорос / Купорос

Кухонная соль / Поваренная соль /

Кухонна сіль

Лейка / Воронка / Лійка

Луджэнне / Лужение / Лудіння

Мармур / Мрамор / Мармур

Масавая доля / Массовая доля /
Масова частка

Мурашына кіслата / Муравынная
кислота / Мурашина кислота

Нафта / Нефть / Нафта

Паветра / Воздух / Повітря

Падагрэў / Подогрев / Підгірів

Паліва / Топливо / Паливо

Папера / Бумага / Папір

Пенаутваральнік / Пенообразова-

тель / Піноутворювач

Плеўка / Плёнка / Плівка

Полымія / Пламя, полымя (састар.) /

Полум'я

Попел / Пепел / Попел

Разкрохвальнік / Разрыхлитель /

Розпушувач

Рад напружання металу / Ряд напряжения металлов / Ряд напруг

металів

Растваральнік / Растворитель / Роз-

чинник

Раствор / Раствор / Розчин

Рэчыва / Вещество / Речовина

Салетра / Селітра / Селітра

Сера / Сера / Сірка

Серавадарод / Сероводород / Сірко-

водень

Серная кіслата / Серная кислота /

Сірчана кислота

Смарагд / Изумруд, смарагд (састар.) /

Смарагд

Соль / Соль / Сіль

Срэбра / Серебро / Срібло

Сумесь / Смесь / Суміш

Сыравіна / Сыръё / Сировина

Сярністая кіслата / Сернистая

кислота / Сірчиста кислота

Таўкачык / Пестик / Товкачик

Тлушч / Жир / Жир

Утнасенне / Удобрение / Добриво

Узаемадзяйнне / Взаимодействие /

Взаємодія

Узважванне / Взвешивание / Зважування

Уласцівасць / Свойство / Властивість

Ураўненне рэакцыі / Уравнение

реакции / Рівняння реакций

Фарбавальнік, фарбнік / Краситель /

Барвник

Хімічна раўнавага / Химическое

равновесие / Хімічна рівновага

Хімічна сувязь / Химическая связь /

Хімічны звязок

Хуткасць рэакцыі / Скорость реакции / Швидкість реакций

Цвёрдасць / Твёрдость / Твердість

Ціск / Давление / Тиск

Цукар / Сахар / Цукор

Цукрова, сахара / Сахароза /

Сахароза

Цукразаміяняльнік / Сахарозаме-

нітель / Цукрозамінник

Чадны газ / Угарный газ, чадный газ (састар.) / Чадний газ

Часцінка / Частица / Частинка

Чыгун / Чугун / Чавун

Шкло / Стекло / Склю

Шчолачы метал / Щелочны метал

/ Лужній метал

Шчыльнасць / Плотность / Щіль-

ність, густина

Электраадмоўнасць / Электроот-

рицательность / Электронегативность

Электрычны ток / Электрический

ток / Електричний струм

Яблычная кіслата / Яблочная кис-

лота / Яблучна кислота

Уладзіслаў ЛУПАКОЎ,
настайкі хіміі СШ № 10
г. Берасця.

«Захацелася кабыле воцату» і іншае

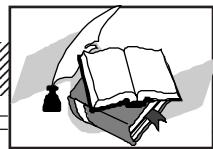
У май артыкуле «З дыялектных

слоўнікаў – у літаратурную

мову» (Наша слова. 2011. № 14)

гаварылася пра больш за 70 выразаў,

якімі папоўніліся наш

Памяці Ірэны Стасевіч-Ясюковай

21 сакавіка 2011 года памерла доктар габілітаваны, прафесар Варшаўскага ўніверсітета, кіраунік Камітэта гісторыі науку і тэхнікі Польскай акадэміі науку, аўтарка шматлікіх публікацый **Ірэна Стасевіч-Ясюкова**.

Нарадзілася ў Лідзе (1929?), адукцыю даатрымала ў **Беластоку**. Як прафесар Польскай акадэміі науку і Варшаўскага ўніверсітэта ўсё науковое і даследчое жыццё звязала з Варшавай. Была ганаровым амбасадаром Падлеся ў Польшчы і за мяжой.

Як гісторык науку займалася пераважна 18-м стагоддзем. Пад яе рэдакцыяй выйшла манументальная праца “Уклад піараў у науку і культуру ў Польшчы XVII-XIX ст.”

Прафесар Ірэна Стасевіч-Ясюкова з мужам Ежы Ясюком (Ежы Ясюк працаў даірэкторам Музея тэхнікі ў Варшаве) сабрала найвялікшую ў Польшчы праз многія гады калекцыю пісанак (каля 2000 штук). Пра пісанкі, фарбаванкі, крашанкі, накляянкі, авяянкі, накрапянкі ведала, здаецца, усё. Калекцыя началася ад пісанкі, якую падарыў будучы муж, а зараз 1200 штук экспанатаў калекцыі выстаўлены ў асобным будынку ў Цеханаўцы. Выдала шэсць томікаў кніжак пра пісанкі, падрыхтавала сёмы, прысвечаны найрадчейшым экзэмплярам. Заразіла ахвотай да зборання пісанак многіх сваіх дактарантаяў.

Ірэна Стасевіч-Ясюкова была шчырым сябрам Беларусі, пачынаючы з 1992 года пастаянна наведвала Ліду і Беларусь. Супрацоўнічала з мясцовымі грамадскімі арганізацыямі, у першую чаргу з Таварыствам польскай культуры на Лідчыне, а таксама з ТБМ. Заснавала гісторычно-біографічную серию “Знакамітая палякі Лідчыны”, але кнігі, якія

выходзілі ў гэтай серыі былі пра ўраджэнца Лідчыны і Беларусі. Пачынаючы з 3-й кнігі пані Ірэна пастанавіла, каб кніжкі выходзілі на польскай і беларускай мовах, дзякуючы чаму шырокаму беларускаму чытчуству сталі даступныя біографіі многіх выбітных лідзяняў. “Наша слова” друкавала (цалкам ці часткова) творы з гэтай серыі пра Станіслава Баніфацыя Юндзіла, пра гербары Элізы Ажэшкі, пра Мацея Догеля, Казіміра Нарбута і інш.

Пахавалі Ірэну Стасевіч-Ясюкову 30 сакавіка ў Варшаве. Вечная памяць слав'яной лідзянцы.

У Вільні ўсталявана шыльда ў гонар кс. Адама Станкевіча

Намаганнямі старшыні Таварыства беларускай культуры ў Літве Хведара Нюонкі ў суботу 14 траўня на будынку былога Віленскай беларускай гімназіі была ўсталявана мемарыяльная шыльда ў гонар святара і пакутніка ксяндза Адама Станкевіча.

Гэта па ліку 10-я шыльда з тых, якія ў Вільні ўсталяваны дзякуючы Таварыству беларускай культуры

Пахаваны 10.12.1949 на могілках Азярлага калі в. Шаўчэнкі Тайшэцкага р-на.

Песні філаматаў і філарэтаў у Лідзе

28 траўня 2011 г. у 12.00 у Лідскім гісторычна-мастацкім музеі адбудзеца музычна-гісторычная імпрэза “Хай радасць з вачай нашых бліснен...” Песні філаматаў і філарэтаў. У праграме імпрэзы: песні, што спявалі віленскія студэнты амаль 200 гадоў таму; жывыя галасы А. Міцкевіча, Я. Чачота, І. Дамейкі і іншых філаматаў з іх лістоў, вершаў і ўспамінаў; кранальная гісторыя сяброўства, творчасці, кахрання, выгнання і бессмяротнасці; актыўны дыялог музыкаў і ўдзельнікаў; прыемныя неспадзянкі.

Шчыра запрашаем!

Мая любімая газета

Я люблю газеты. Не столькі іх чытаць, як праглядаць фотаздымкі і знаёміца з матэрыяламі, якія там ёсць. З 2010 года штотыднёвым госцем у майі паштовай скрынцы стала “Наша слова”, і я вельмі яе палюбіла: за цікавыя матэрыялы, а сасліва із тое, што яна ад пачатку да канца на беларускай мове. Калі я біру ў руку газету “Наша слова”, то адчуваю хваліванне: якія ж цікавыя весткі яна прынесла мне сёння? А весткі і прадаў цікавыя. З газеты я даведалася, што гучыць у сельскім храме беларуская мова. І пра новы асяродак беларускай культуры ў Лідзе. І як адзначалі на Лідчыне юбілей Грунвальда. А яшчэ - пра юбілеі славутых людзей Беларусі, пра цікавыя кнігі і даследаванні. Цікавая для мене таксама і перапіска ТБМ з рознымі ўстановамі і арганізацыямі. Столкі ў ёй заклапочанасці станам роднай мовы і жадання, каб яна жыла і распаўсюджвалася! А яшчэ я заўжды з цікавасцю перачыт-

ваю спіс сяброў ТБМ, якіх віншуую з днём народзінаў, шукаю там знаёмія прозвішчы і ў думках таксама жадаю гэтым пудоўным людзям здраўю і поспеху.

З абвестак я даведваюся пра імпрэзы ў Менску і краіхах зядзрошчу тым вучням, якія могуць іх наведаць і, напэўна, наведваюць. Калі б такія імпрэзы наладжаліся, напрыклад, у суботу або нядзельку калі поўдня, то і мы змаглі б наведаць. Але такога не бывае.

Я з цікавасцю чытаю амаль штодня і беларускі народны календар, які быў змешчаны ў першым нумары за гэты год. Я думаю, вельмі лёгка і карысна даведвацца з яго пра народныя традыцыі і прыкметы. Для мене ён на сёння - адзін падручнік, па якім вывучаю досвед мінульых пакаленняў, даведваюся пра іх паяўсядзённыя клопат, пра іх спадзянкі і веру ў прыхільнасць Бога і прыроды да іх працы. І Бог ім дапамагаў, і прырода ацаляла іх фізічныя

сілы. Я веру ў гэта таксама, бо калі б было іначай, хіба выстаялі быны ў часы прыгнёту, у часы варожых навалаў? Дапамога прыходзіла, бо не пакідалі верыць. Но не адракліся ад найвялікшага скарбу - роднай мовы! Збераглі яе ад хцівых здрайцаў і хіжых захопнікаў. Аб гэтым варта паразважаць кожнаму з нас сёння.

А больш за ўсё мене радуе, калі я чытаю віншаванні, што дасылаюць у адрас любімай газеты і ТБМ сябры і прыхільнікі. А ўжо як радасна бывае пабачыць у газете артыкулы маіх сяброў!

Вельмі хацелася шчыра пажадаць любім газете, каб яна жыла заўсёды, а колі яе чытачоў і прыхільнікаў толькі пашыралася! Каб нарэшце колькасць падпісчыкаў перасягнула тысячу адзнаку.

Лашкоўская Алена,
сябра гісторычно-патрыйнага клуба
“Спадчына” м. Дварэц
Дзяяліўскага раёна,
вучаніца 5 класа.

Кан за адраджэнне мовы, читай, спадарства, “Наша слова”!

Шаноўныя сябры, ідзе падпіска на другое паўгодзіне 2011 года. У каталогу інфармацыя пра газету знаходзіцца на стр. 88. Цана не вырасла. Газета мае добры рэдакцыйны партфель і плануе для друку тэксты самых розных матэрыялаў, з рознымі поглядамі і падыходамі, у тым ліку і адрознімі ад пазіцыі рэдакцыі. Мы будзем працягваць друк мовазнучых і гісторычных матэрыялаў у выкладанні тых аўтараў, якіх вы не знойдзецце на старонках іншых выданняў. Кожны нумар “Нашага слова” - гэта далікатны і свежы зраз сучаснасці і мінувшчыны, а ў некаторых выпадках спроба заглянуць у будучыню. Мы не стараемся навязваць чытчуству сваю думку ці погляды. Мы падаём факты. Чытайце, даведвацца, думайце. Будзьце з намі, і вы будзецце з усёй Беларуссю.

РП - 1

Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету часопіс 63865

індэкс выдання

НАША СЛОВА

(назва выдання)

Колькасць камплектаў

1

На 2011 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X	X	X	X

Каму

(прозвішча, ініцыялы)

Куды

(адрас)

(паштовы індэкс)

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТАЧКА

на газету часопіс

63865

індэкс выдання

НАША СЛОВА

(назва выдання)

Кошт

падпіскі

12960 руб.

руб.

камплектаў

1

На 2011 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
						X	X	X	X	X	X

Каму

(прозвішча, ініцыялы)

Куды

(адрас)

(паштовы індэкс)

(Працяг. Пачатак у
напярэдніх нумарах.)

Далейшае развіццё
паўстання на Літве

Асноўнае харчовае за-
беспячэнне рускай дзейнай
арміі ішло з Літвы і таму паў-
станне ў Літве мнона ўпльывала
на поспех баявых дзеянняў у
Польшчы. З ліку 11 паветаў
Віленскай губерні 9 кантраля-
валася інсургентамі, а празней
кі час пад іх кантроль перайшлі
і астатнія Свянцянскі і Брац-
лаўскі паветы. Пад поўным
кантролем рускіх заставалася
толькі 3 гарады – Вільня,
Коўні і Відзы (тут аддзел пал-
коўніка Кахоўскага пераша-
джаў пераходу горада інсур-
гентам), але менавіта ў гэтых
гарадах заходзіліся галоўныя
дзеячы паўстання.

У Менскай губерні паўстанне началося пазней чым у Віленскай – на пачатку кра-
савіка з Дзісенскага і Вілей-
скага паветаў. Аднак пры на-
бліжэнні 2-га Тэццярскага ка-
зацкага палка, вілейскай інсу-
ргенты пад камандаваннем бы-
лога палкоўніка французскай
арміі Радзішэўскага адышлі да
Мядзеля, дзе занялі зручную
пазіцыю ў лясістай і балоцістай
мясцовасці. Аддзел папоўніўся
і дасягнуў колькасці ў 3 000
чалавек пяхоты і 300 вершні-
каў. Радзішэўскі меў нават ар-
тылерію – адна шляхетная
дама падарыла яму дзея 4-х
фунтовых гармат, якія былі
закапаны ў зямлю і чакалі сваёй
пары з часоў апошняга падзелу
Рэчы Паспалітай.

З трох гарадоў, якія
кантраляваліся расейцамі най-
большае значэнне мела Вільня.
Вызваленне Вільні, акрамя сім-
валічнага, мела і вялікае прак-
тычнае значэнне: у горадзе бы-
лі сканцэнтраваны вялікія
запасы зброя, амуніцыі, пра-
дуктаў харчавання. Аднак
штурм горада быў вельмі
складанай справай бо залога
Вільні складалася з 3 000 сал-
дат рэгулярнай арміі і тым не
менш інсургенты вырашылі
штурмаваць горад. Аб'ядна-
ныя сілы ўзначаліў камандзір
упіцкіх паўстанцаў Караль
Залускі – чалавек, які карыс-
таўся усеагульной павагай і да-
верам, але не меў ваенага до-
сведу і неабходных ведаў. Быў
выпрацаваны план, згодна з
якім Залускі зрабіў наступныя
распараджэнні: Віленскі павет
павінен засядзіць сваё ўзбро-
еныя сілы на вількамірскай
дарозе, калі Мешаголы, у
адным пераходзе ад Вільні,
Свянцянскі і Брацлаўскі паве-
ты – на такой жа адлегласці ад
горада, калі Няменчына, па
Дынабургскай дарозе, Ашмян-
скі павет – па менскай дарозе,
нарэшце ўзброеныя сілы Трок-
скага, Вількамірскага і Паня-
вежскага паветаў павінны быў
засядзіць калі Еўя на ковен-

ской дарозе. Такім чынам спа-
дзяваліся сабраць 16-20 тысяч
чалавек на адлегласці 20–30
вёрст вакол Вільні а потым
дзейнічаць па абставінах. Каб
засцерагчы сябе звонку, ковен-
скім інсургентам пад камандай
Прозара было даручана назі-
раць за расейцамі з боку Коўні
і ахоўваць рачныя пераправы,
вількамірцы павінны быў
ўтрымліваць расейцаў з боку
Дынабурга, а паўстанцы Жамойці –
з боку Курляндыі. Кожны аддзел
зрабіў запас харчавання на 14 дзён і арга-
нізоўваў забеспячэнне ўсім
неабходным.

Паўстанне 1830 - 1831 гг.

Да 180-х угодкаў

Войцах Косак. Эмілія Плятар у бітве пад Шаўлямі.

16 красавіка Залускі з
аддзеламі з Трок і Панявежы,
якімі камандавалі Агінскі, Ма-
тусевіч і Білевіч, пераправіўся
цераз Вілію калі Чабішак і да
вечара заняў пазіцыю недалёка
ад Еўя. Тут сабралася да 3000
чалавек, з іх 150 вершнікаў,
аднак толькі 1 000 была ўзбро-
ена стрэльбамі а 2 000 быў ка-
сінерамі. Расейскі камандуючы
Храпавіцкі, атрымаў звесткі
пра тое, што вялікая колькасць
інсургентаў збираецца на левым
беразе Віліі і 18 красавіка вы-
слаў туды толькі што вярнуў-
шагася з Ашмянай палкоўніка
Вярзіліна з 300 казакамі, дзвю-
мия ротамі Белазерскага палка і
дзвюмі гарматамі. Інсургенты,
даведаўшыся пра набліжэнне
расейцаў, вырашылі атакаваць
першымі. Залускі рушыў напе-
рад з конніцай, а Білевіч ішоў
за ім з пяхотай. Казакі заўва-
жылі кавалерью інсургентаў і
рассеялілі ў Вішнеўскіх лісах,
Атрошчанка рушыў туды і 24
красавіка інсургенты не пры-
маночы бой адступілі ў густыя
лісы да Рума. Аддзел Атрош-
чанкі, узмоцнены ўланскім
Вілікамірскім князем Міхаілам Па-
лавічам палком, вырашыў дзея-
нічаць супраць паўстанцаў ў
дзвух кірунках: з Бакштаў і з
Валожына. Для гэтага ён рушыў
палацівіці Севасціянаў
з 2-мя ротамі, эскадронам ула-
наў і 2-мя гарматамі праз Ва-
ложын, а частка уланіў і казакоў
заступілі дарогу інсургентам
на Бакшты. Севасціянаў напа-
лаў калі вёскі Рум на інсур-
гентаў (каля 2 000 чалавек).
Пасля бою, сстраціўшы да 100
чалавек, інсургенты рассея-
ліся. Пузырэўскі пісаў: “га-
лоўня ўзячы паўстання ў
Ашмянах альбо быў ўзяты ў
палон, або збеггі. Паўстанню ў
Ашмянах быў нанесены рашу-
чы ўдар”.

У красавіку да Вільні
падышлі рускія падмацаванні:
1-шы егерскі полк, 1-я і 2-я
брыгады 1-шай уланскай дыві-
зіі, Ладажскі полк. Для дзеян-
няў супраць інсургентаў з
Пецярбурга даслалі план, сэнс
якога быў у тым, каб выка-

рыстоўваць Віль-
ню ў якасці базы,
і дзейнічаць «як
для ачышчэння
найважнейшых
шляхоў, так і для
пераследу інсур-
гентаў невялікім
рухомымі калонамі». Частка вой-
скаў пад камандаваннем генерала
Атрошчанкі павінна была ахоў-
ваць Ашмянскі павет і дарогу на
Менск і Гародню, іншая частка пад
камандаваннем генерала Хілкова

была ўзяць пад кантроль дарогу на
Пецярбург праз Вільні і Дынабург,
а генерал Суліма са сваім
войскам павінен быў заняцца
прыціпівачыяй Жамойці. Невя-
лікія аддзелы планавалася вы-
карыстаць для “ачышчэння”
наваколля Вільні.

20-га красавіка з Вільні
выступіў Атрошчанка з паў-
тара батальёнамі 11-га егерскага
палка, эскадронам гусарскага
эрц-герцага Фердынанда
палка і 6-ю гарматамі, трохі
позней выйшаў генерал Шыр-
ман з аддзелам складзеным з 7-
га і 8-га егерскага палка і 4
гарматамі. У кожным з гэтых
аддзелаў было калі 1200 чалавек.
Атрымаўшы звесткі, што інсургенты
збираюцца ў Вішнеўскіх лісах,
Атрошчанка рушыў туды і 24
красавіка інсургенты не пры-
маночы бой адступілі ў густыя
лісы да Рума. Аддзел Атрош-
чанкі, узмоцнены ўланскім
Вілікамірскім князем Міхаілам Па-
лавічам палком, вырашыў дзея-
нічаць супраць паўстанцаў ў
дзвух кірунках: з Бакштаў і з
Валожына. Для гэтага ён рушыў
палацівіці Севасціянаў

з 2-мя ротамі, эскадронам ула-
наў і 2-мя гарматамі праз Ва-
ложын, а частка уланіў і казакоў
заступілі дарогу інсургентам
на Бакшты. Севасціянаў напа-
лаў калі вёскі Рум на інсур-
гентаў (каля 2 000 чалавек).
Пасля бою, сстраціўшы да 100
чалавек, інсургенты рассея-
ліся. Пузырэўскі пісаў: “га-
лоўня ўзячы паўстання ў
Ашмянах альбо быў ўзяты ў
палон, або збеггі. Паўстанню ў
Ашмянах быў нанесены рашу-
чы ўдар”.

Генерал Шырман, сут-
стракаючы па шляху толькі
невялікія аддзелы паўстанцаў,
перш рушыў на Панявежу,
адкуль, аднаўляючы па дарозе

рускую адміністрацыю, пай-
шоў на Шаўлі, каб злучыцца
там з войскамі генерал-губер-
натара Палена, які ішлі туды
з Мітавы. Залускі спрабаваў
заступіць Шырману шлях на
Шаўлі, але не змог гэтага
зрабіць. Барон Пален выступіў
з Мітавы з войскамі склад-
зенымі з палаціў 4-й рэзерво-
вой дывізіі (Неўскі, Сафійскі,
Нараўскі, Капорскі, 2 эскадро-
ны і 6 гармат) ў колькасці 2 000
чалавек. Разбіўшы паўстанцаў
з Мітавы з войскамі склад-
зенымі з палаціў 4-й рэзерво-
вой дывізіі (Неўскі, Сафійскі,
Нараўскі, Капорскі, 2 эскадро-
ны і 6 гармат) ў колькасці 2 000
чалавек. Разбіўшы паўстанцаў

з Мітавы з войскамі склад-
зенымі з палаціў 4-й рэзерво-
вой дывізіі (Неўскі, Сафійскі,
Нараўскі, Капорскі, 2 эскадро-
ны і 6 гармат) ў колькасці 2 000
чалавек. Разбіўшы паўстанцаў

з Мітавы з войскамі склад-
зенымі з палаціў 4-й рэзерво-
вой дывізіі (Неўскі, Сафійскі,
Нараўскі, Капорскі, 2 эскадро-
ны і 6 гармат) ў колькасці 2 000
чалавек. Разбіўшы паўстанцаў

з Мітавы з войскамі склад-
зенымі з палаціў 4-й рэзерво-
вой дывізіі (Неўскі, Сафійскі,
Нараўскі, Капорскі, 2 эскадро-
ны і 6 гармат) ў колькасці 2 000
чалавек. Разбіўшы паўстанцаў

скага павету.

9 траўня дзісенскія паўстанцы напалі на свой па-
вятовы горад, руская залога
пасля некалькіх стрэлаў ад-
ступіла, але праз тры дні пады-
шоў палкоўнік Маркаў з 3-ма
батальёнамі пры 2-х гарматах і
зноў авладаў Дзісной. Інсур-
генты вярнуліся ў Лужкі, дзе і
злучыліся з Радзішэўскім. Та-
кім чынам у гэтым месцы скан-
цэнтравалася каля 5–6 тыс.
інсургентаў.

Між тым генерал Са-
ф'янаў атрымаў падмацаванне –
два эскадроны ўлані, і 16
траўня яму ўдалося разбіць
паўстанцаў Радзішэўскага. З-за
наступу рускіх войскаў і на-
бліжэння рэзервовай арміі
графа Талстога, інсургенты
вырашылі адъехаць у Віль-
камірскі павет, каб быць бліжэй
да мяжы. Каб падмануць рус-
кіх, адна, лепш ўзброеная частка
інсургентаў павінна была
рушыць ў абраним кірунку, а
другая, для дэманстрацыі – у
Віцебскі павет. 19-га траўня
абедзве калоны выступілі з
Лужкі. Меншыя часткі інсур-
гентаў напала на Лепель, выцес-
ніла адтуль залогу і паспраба-
вала падняць паўстанне ў Віцеб-
скай губерні, але ўжо праз не-
калькі дзён была акружаная
брыгадай 4-й гусарскай дывізії
генерала Каблукова і разбіта.
Другая частка (2 500 чалавек)
24 траўня падышла да Віжунаў
і ўз'ядналася з вількамірскімі
інсургентамі. У гэтым раёне
знаходзіліся мноства дробных,
добра ўзброенных і самастойна
дзеючых аддзелаў паўстанцаў,
але ўжо пры не-
калькі дзён была акружаная
брыгадай 4-й гусарскай дывізії
генерала Каблукова і разбіта.
Другая частка (2 500 чалавек)
24 траўня падышла да Віжунаў
і ўз'ядналася з вількамірскімі
інсургентамі. У гэтым раёне
знаходзіліся мноства дробных,
добра ўзброенных і самастойна
дзеючых аддзелаў паўстанцаў,
але ўжо пры не-
калькі дзён была акружаная
брыгадай 4-й гусарскай дывізії
генерала Каблукова і разбіта.

Палкоўнік А. Пузы-
рэўскі так апісаў сітуацыю якай
склалася ў той час у нашым
краі: «Плачас гэтых падзеяў у
заходнай частцы краіны, г.зн.
Жамойці, справы інсургентаў
у ўсходній яе частцы, г.зн.
Уласна ў Літве, быў не ў леп-
шым становішчы. Залускі,
пасля вяртання..., знайшоўся
у Ўпіцкім павеце поўную анархію
і павінен быў заняцца перш за
усё ўсталяваннем там хоць
якога парадку. Тое сама было
і ў Вількамірскім павеце... у
Віленскім, Трокскім паветах
засталіся ранейшыя каманд-
зіры, якія працягвалі весці
дробную партызанску вайну.
Ашмянскі, Свянцянскі і Брац-
лаўскі паветы ўтрымлівали
(расейцы – Л.П. Атрошчанка,
Хілкоў і Кахоўскі. У Трокскім і
Вількамірскім паветах захав-
валіся парадку садзейнічалі
калоніі рускіх раскольнікаў,
філіпаўцаў... якія пасяліліся ў
краіне яшчэ пры Жыгімонце
Аўгусту».

У гэты час найболь-
шую ваенную моц мелі інсу-
ргенты Віленскага, Свянцян-
скага і Дзісенскага паветаў.
Віленскія паўстанцы, пад кі-
рауніцтвам Радзішэўскага, ба-
заваліся калі Мядзеля. Калі да
іх далучыліся рэшткі ашмян-
цаў, раней разбітыя калі Рума
было вырашана зрабіць напад
на Вілейку. 5 траўня інсургенты
ўварваліся ў горад з двух
бакоў, але там у гэты час
знаходзіліся генерал Саф'янаў<br